

Sneslev Bylov

Af *August F. Schmidt.*

I *Poul Bjerges* og *Thyge J. Söegaards* Udgave af vore Landsbylove: „Danske Vider og Vedtægter eller gamle Landsbylove og Byskråer“ I (1904—06), S. 172—183, findes offentliggjort *Sneslev* Bylov. Denne Lov henlægges her til Sneslev Sogn i Ringsted Herred. Det samme er Tilfældet i 4. og 5. Udgave af Traps Danmark, hvor man har troet på Rigtigheden af Stedfæstelsen til Sneslev i Ringsted Herred. Denne Anbringelse af den gamle Bylov, der er fra 1649, er imidlertid forkert. Sneslev Bylov hører rettelig hjemme i Landsbyen *Sneslev* (*Førslev* Sogn, *Øster Flakkebjerg* Herred), og hertil må den henlægges i nye Udgaver af Traps Danmark, ligesom man også i fremtidige Studier af vore Landsbylove må iagttage den rigtige Sogneanbringelse af denne Lov.

Det er de gamle Udgivere, Poul Bjerger og Thyge J. Söegaard, der er Årsag i den forkerte Stedbestemmelse. De har antagelig udgivet Loven efter Historikeren *Severin Kjærs* Værk: „Fra Stavnsbaandets Dage“ (1888), S. 302—10, hvor den findes offentliggjort første Gang, men det lærerige ved Sagen er, at Severin Kjær har den rigtige Stedsangivelse. Han oplyser, at Sneslev Bylov hører hjemme i Førslev Sogn. At fejle er menneskeligt, og dette bør man erindre, når man har undersøgt Sagen og erfaret, at den ældste Udgave af vor

Landsbylov er den rigtige, og at alle senere Benytttere af „Byelov udi Snesløf“ har taget fejl, idet de har stolet på den store Udgave af Landsbylove i Bind I fra 1904—06. Jeg regnede også med, at det var rigtigt, hvad der stod i „Vider og Vedtægter“ I, S. 172, og jeg skrev derfor om Byloven som hørende til Sneslev Sogn i Ringsted Herred i en Artikel i Ringsted Folketidende 25/11 1957. Mod denne Artikel fremkom der imidlertid i Ringsted Folketidende 29/11 1957 et lærerigt Indlæg af Hr. *Carl Jensen*, Hanchøj, Sneslev, hvori den kyndige Indsender gjorde opmærksom på, at Sneslev Bylov ikke kunde høre hjemme i Sneslev Sogn (Ringsted Herred), og ved nærmere Undersøgelse viste dette sig altså at være rigtigt (jfr. mit Svar i Ringsted Folketidende 5/12 1957). Hr. *Carl Jensen* gjorde i sin Artikel opmærksom på, at der i Ringsted Herred ikke findes nogen Landsby, der hedder Sneslev, kun et Sogn og en Kirke bærer her dette Navn. Hvad der i denne Sammenhæng er vigtigt, er, at der efter alt at dømme næppe heller har været nogen Landsby Sneslev i 1649, Bylovens Dateringsår. Kort efter Reformationen 1536 blev Sneslev Kirke bestemt til Nedbrydning, uden at denne Bestemmelse dog kom til Udførelse. 1556 tales om Sneslev øde Kirke ved Eskildstrup. Kirken blev imidlertid stående og blev benyttet. 1890—91 blev den underkastet en grundig Restaurering, hvorved den så vidt muligt blev ført tilbage til sit oprindelige Udseende. Kirken er opført i den romanske Stilperiodes Tid (1100—1250) og bygget af Faksekalk og Kampesten.

Ved Matrikuleringen i 1664, altså kun 15 År efter Bylovens Datering, var der ingen Landsby i Ringsted Herred, der hed Sneslev. Jorden rundt om Kirken hørte dengang

som nu til Landsbyen Fredsgårde, der allerede nævnes År 1430 (Fretsgarth). Den oprindelige -lev By Sneslev, fra 4.—5. Århundrede e. Kr. F., er forsvundet vel engang i den senere Middelalder (Kirken fik jo Navn efter den), og de yngre Bebyggelser Hjeltsømagle (ca. 1370 Hjalmsiø) og Fredsgårde er så vokset frem på den gamle Bys Grund.

Disse Bemærkninger om Sneslev er fremført, nu da Skrivelejligheden er for Hånden. De behøver jo ikke at blive fremsat for at vise, at der ingen stedlige Muligheder forefindes for en Bylov i Sneslev Sogn (med Navn efter Sneslev), da vi alt véd, at Byloven hører hjemme i Førslev Sogn ved Fuglebjærg. Der er altså stadig Emner nok at beskæftige sig med i Sneslev Sogn, selv om den må give Afkald på Landsbyloven, der i øvrigt er et meget lærerigt gammelt Aktstykke, der indledes med Linjerne:

*„Frygt Gud, gør Ret og Skel,
så går det dig vel til Liv og Sjæl.“*

Efter denne gode Optakt kan man så fortsætte med at læse Lovens mange Paragraffer, der giver et godt Indblik i Landsbyforholdene i så gammel en Tid som 1649, da de Sneslev Bymænd den 1. Maj gik sammen for i Endrægtighed at tilbyde hinanden Huldskab og Troskab. De lovede da hver især at opretholde en god *Markfred*, og de skrev under på, at de vilde arbejde på, at god Lov og Orden kunde herske overalt indenfor det lille Bysamfund.

Den fælles Optræden fra Bymændenes Side er et gennemgående Træk i vore Landsbylove. Bysammenholdet var et *Mandssammenhold*. Det var Mændene, der mødtes på Bystævnet og bestemte Ordningen i Byen. Kvinderne havde ikke her noget at skulle have sagt. Den førende Mand var

Oldermanden, der tudede i Byhornet, når Mændene skulde samles. Han besad Hvervet „et År omkring“, og hans Bestilling var at have flittigt Indseende til menige Mænds Gavn og Bedste i Skov og Mark, med Ager og Eng og alt andet efter sædvanlig Vis, råde til Enighed og Lydighed, høre Anger og Klagemål og at føre Straf og Revselse over de modvillige, ulydige „og vor Bys Lovs Overtrædere både i Stævne og Gilde.“

Som Belønning for sit offentlige Arbejde skulde Oldermanden for „hans flittige Umage“ holdes fri „udi alle Laug og Gilder og tilføre hannem sin Oldermandskande af godt klart Øl efter gammel Vis. Findes han forsømmelig i nogen Tingest udi hans Bestilling, da bøde han 1 Fjerding Øl.“

Man lærer heraf, at Oldermandshvervet i 1649 var af gammel Dato („efter gammel Vis“), hvilket man umiddelbart kan forstå. Oldermandsinstitutionen er af middelalderlig Oprindelse, men det var først langt senere, man her og der fik nedskrevet Love om Landsbystyrets Organisation. Landsbyerne havde allerede i 1492 (og vel længe før) Ret til at have deres egen Lovgivning. Den gav dem Tilladelse til at ordne visse Forhold ved Flertalsbeslutninger og til selv at håndhæve de vedtagne Bestemmelser. Oplysninger om *Landsbystyret* får man ikke uden i Landsbyvedtægterne, men det kan godt være væsentligt ældre end de Vedtægter, hvori det omtales. Meget tyder på, at Gildevæsenet, der også fandtes på Landet, har fremmet Udviklingen af det. Det fungerede på samme Måde, hvad enten Bymændene var Sevejere eller Fæstere. I Sneslev Bylov er der ikke mindre end 16 Paragraffer vedrørende Oldermanden og hans Hverv. Det var sandelig ikke for meget, at han fik gratis Øl ved Laugs-

sammenkomster og Gilder. De fleste *Bøder* betaltes i *Øl*, som Bymændene så drak i Endrægtighed, når de var samlede i Oldermændens Stue i Anledninger, der var af fælles Interesse for hele det lille Samfund. Laugssammenkomsterne indledtes ofte med en religiøs præget Tale, en „Indgang“. Derefter blev det, der var på Dagsordenen, gennemdrøftet, og så kunde man fugte Ganen. Som Regel endte Bymændenes lovlige Samvær med et dundrende Drikkegilde. Pengene var få, og man havde ikke andre Fornøjelser end dem, man selv fandt på. Det var derfor økonomisk hensigtsmæssigt at lade forfaldne Bøder blive betalt i *Øl*. Et vigtigt Område var, som allerede antydtes, Enighed i Skov og på Mark. Herom handler Snesev Bylovs tredie Part, der er på ikke mindre end 30 Paragraffer. Den sidste Paragraf om Markfreden har sin særlige Interesse ved at vise, som i et Glimt, at man ikke ganske havde glemt den *katolske Tid*, der jo også kun lå et Århundrede tilbage i Tiden. I Paragraffen hedder det nemlig, at hver Mand skal, når Stævne holdes, „ved sin *Helgens Ed* stadfæste, at han ikke i Skov eller Mark, i By eller udenfor har set eller vist noget andet, end det som er fremsat og beklaget. Hvis nogen dølger mod anden, som kan i nogen Måde have overtrådt vor Bylov og haver ikke været vor Oldermænd vitterligt bekendt, at der kunde klages på, give en Fjerding *Øl*.“

Bylovens sidste Afdeling består af fire Poster „belangende Fred og Enighed i *Overdrevet*.“ Her bestemmes det bl. a., at den, som hugger Tjørne i *Overdrevet* „ydermere end til Oerdrefs Gierdene“, give for hvert Læs, han ager hjem derfra, en Fjerding *Øl*. *Overdrevet* brugtes til *Græsgang*, og den, der havde for lidt *Kvæg*, måtte ikke henleje til udenbys

Folk af sin Græspart uden menige Bymænds Vilje og Samtykke. Hvis en Mand indlod noget Kvæg, lidet eller stort, førend menige Bymænd og Oldermænd deri samtykkede, skulde han give for hvert Hoved 1 Fjerding Øl og straks samme Dag tage Kreaturet af Overdrevet. Hvis nogen brød Hul på Markhegnet og indlod noget Kvæg, skulde betale i Bøde 8 Skilling og reparere Hegnsskaden samme Dag. Hvis ikke dette skete, var Bøden på 1 Mark (33 Skilling).

Man ser her, hvor omhyggeligt de gamle Sneslev-Bønder havde gennemtænkt det hele. De havde gammel Erfaring for, *hvad* der kunde ske, derfor gjaldt det om, at der ikke fandt Uregelmæssigheder Sted, hvilket kunde være til Skade for hele Bysamlaget.

Der er et ejendommeligt Liv over Landsbylovene, de giver os et intimt Billede af gammeldags demokratiske Småsamfund, der i sig indeholder Elementer af konservativ Demokratiisme. Landsbylovene er skriftlige Meddelelser om små og primitive agerdyrkende Samfund i Landet ved Østersøens Nord- og Vestside. Til disse Samfund kendes der Sidestykker rundt om i Verden. Sådanne Samfund plejer at være udpræget demokratiske, med en eller anden Form for et mildt Gammelmændsvælde. Det demokratiske Landsbysamfund synes at være Verdens ældste Samfundsform, måske også den mest sejglivede. Den har hersket i Førslev Sogn siden Grundlæggelsen af Førslev og Sneslev fandt Sted i 4.—5. Århundrede e. Kr. F. Godt et Årtusinde senere var man her så vidt fremme, at man kunde få de stedlige Retssædvaner nedskre-
ne og udformede i en Lov, som man indenfor Sneslev Byområde skulde rette sig efter.

Som Forholdene var i Sneslev 1649, således har de også været — uden større Afvigelser — i alle andre Byer i Egnen. Derfor kan man betragte Sneslev Bylov som et Skriftstykke, der giver et Indtryk af de almindelige Tilstande, som de var gennem Århundreder i sjællandske Landsbyer.

De foranstående Bemærkninger, der er skrevet med Eks-empler hentede fra Sneslev Bylov, kan bruges som en Slags Vejledning for Interesserede, der kunde ønske at stifte Bekendtskab med de øvrige udgivne Landsbylove og Købstads-marklove fra *Sorø Amt*. Sådanne forefindes offentliggjorte fra Korsør, Slagelse, Lyngby, Fodby, Lille Næstved i Herlufsholm — og så fra Sneslev. De kan læses i „Danske Vider og Vedtægter“ I—V (1904—38). Mere indgående Oplysninger om vore Landsbylove og de Kulturforhold, der er knyttet til dem, er at finde i mine Bøger: „Studier i Vider og Vedtægter“ I—II (1937, 1951), „Oldermand og Bystævne“ (1945) samt „Hegn og Markfred“ (1953). I disse Bøger findes også Oplysninger fra Sorø Amt.

1. Juli 1958.

AUGUST F. SCHMIDT